

se mi je 10. 3. 1927 v imenu svojih roditeljev in sester ter svojem najlepše zahvalil za sodelovanje na tem večeru.

Založniki Ciril Debevc, Alfonz Gspan in Vinko Košak so na svoje stroške in na stroške svojih deklet omogočili izdajo Kosovelovih Pesmi v začetku maja 1927.

Milko Bambič

Cenjene tovarišice in spoštovani tovariši! Predvsem se moram opravičiti, da se nisem odzval na vaše povabilo. Namreč, bil sem zaposlen z razstavo o futurizmu v Gorici, ki jo organizirajo. Hkratno povabilo me je v marsičem oviralo. In ker so bili pri meni, sem se odločil, da vzamem nekaj listin z zavarovalnino deset milijonov iz časov, ko so delali Spazzapan in Černigoj.

Te stvari imam v fotokopijah, mogoče se bo ponudila prilika, da bi si to ogledali. Sedaj bi se nekako bolj prijateljsko obrnil na vas s pozdravi, ki jih prinašam iz Trsta kot častni predsednik zamejskih likovnikov, ki prav sedaj razstavljajo v Sloveniji in po Jugoslaviji. V našem slovenskem prostoru so s tremi razstavami.

Rad bi sedaj govoril o avantgardi kot mladi prijatelj Spazzapana, Piona in Černigoja, s katerim sem sodeloval; samo zaradi nekih zadev, ki se ne dajo tako preprosto obrazložiti, sem moral to sodelovanje opustiti, kajti tu je vedno neki boj za obstanek. Černigoj, kot je dejal dr. Krečič, je napisal članek in končal članek zelo netaktno, češ: kdor konstruktivizma ne razume, je degeneriran sifilitičen duhovnik. Zato sem se moral pač začeti izmikati Černigoju. Bil je izrazito levičarsko usmerjen in mu priznam njegovo junaštvo. Videč, da je potrebna propaganda, sem končal ekonomsko fakulteto in sem tudi v Jugoslaviji deloval v nekem podjetju v Zagrebu. Znameniti napis Radenska tri srca, reklame so bila moje delo. Videl sem potrebo, da moramo mi nastopiti s kvalitetno reklamo. Tako rekoč sem, lahko vam pokažem fotokopijo, napravil večino političnih lepakov v Trstu. Naslikal sem na stotine transparentov, ilustriral vse možne izdaje, ki so takrat izhajale. Tako rekoč sem se zameril marsikaterim ljudem. Ne vem, če je moje govorjenje zanimivo, lahko govorim v nedogled.

Zelo sem vam hvaležen, da ste se lotili tako rekoč reševati tiste kulturne delavce, ki svojčas v naši javnosti niso dobili nikakršnega priznanja, ampak želi neuspeh ali pa imeli tudi denarne izgube. Vsako razburjanje kulturne javnosti je pač izraz avantgarde. In torej, če smo se tukaj lotili historične avantgarde, bi mi lahko malo posegli po tem med obema vojnama. Kaj se je včasih tako dogajalo, kar javnost ni sprejemala.

Tukaj prisotne bi vprašal, in tisti, ki mi bo odgovoril, naj dvigne roko: kdo se spominja neke revije na debelem papirju z zelo dragimi klišeji, ki se je imenovala Samorodnost?

Ta revija je bila zelo draga in jo je lahko financiral človek, ki je imel denar, ki pa je postal trgovec po pritisku svojega brata, to je bil Ivo Sever. V to družbo novororcev, samorodcev smo se združili ne samo Ivan Mrak, Božičeva, Sever in pesnik Koporc, pozneje pa je pristopil Karel Grabeljšek, ampak začetek je blagoslovil sam Jakopič, da bo objavljaj svoje spomine. In to je bila nesreča za to revijo. Kajti Jakopič je bil odkritosrčen in tam začel javno razpravljati o zadevah, o katerih bi bilo bolje, da bi bil molčal. Seveda sem vedel, da Jakopič ne bo vzdržal, in v prvi številki, ko sem narisal Jakopiča kot bradača, kako leti proti soncu z zastavo, sem že študiral, da bo Ikarus padel dol, in resnično je bilo tako. Rad bi videl, da bi to gibanje novororcev tudi vi razčistili. Kati Sever je doživel zelo tragično smrt. Kakor da bi se ves trud ljubljanske buržoazije koncentriral v neko muho, in ta muha ga je pičila v roko in je umrl. Prav takrat, ko je začel pripravljati številko o Plečniku. Prosim, da bi to moji prijatelji rehabilitirali.

Jaz bi dejal, da je takrat v obdobju te avantgarde v obdobju Kosovela in Černigoja marsikateri znamenitež njihova dela zelo negativno ocenil, in se potem skušal nekako oprati. Tudi Ocvirk je pisal o Kosovelu v začetku negativno. Silvester Škrl je to popolnoma raztrgal. Toliko v opozorilo, da ne bi bilo poveličevanja.

Ker se noben noče oglasiti k diskusiji, se bom jaz javil, da vam povečam apetit k popoldanskemu kosilu in bom podaljšal uživanje tega simpozija za nekaj minut.

Že včeraj sem v daljšem govoru omenil svoje sodelovanje z različnimi avantgardnimi umetniki v Primorju. Danes boste našli neko novo vitrino, kjer so razstavljene moje fotokopije del, ki so sedaj na razstavi oz. pripravljajo se za razstavo na Goriškem, ki jo prireja Goriški muzej. V želji, da pomagam tudi našim slikarjem, mladim začetnikom, bi vas opozoril, tisti, ki so tukaj mladi, naj kupujejo take male papirčke, ki so tam razstavljeni. Kajti nič ne vemo, kaj se lahko zgodi z leti. Tisti mali papirčki so sedaj zavarovani, vsak za 500 tisoč lir. Čez dvainšestdeset let vam to lahko prinese lepe obresti.

Da bi razumeli tisto vitrino, ki je triplastna, je v prvi vrsti prikazano moje sodelovanje in udeležba pri Spazzapanu, ki me je spodbujal pri avantgardni. Pravijo, da je bil Spazzapan futurist. Njegov glavni zbiratelj, ki ima največje zbirke, pravi, da njegov futurizem ni nič vreden, in to, kar je naredil in je pomembno, je naredil v Torinu. Ampak po teh risbah, ki jih vidite, ste lahko prepričani, da je Spazzapan nekaj znal o futurizmu, čeprav se ni tako preživljal. In te risbe so neki plakadni osnutki in po izjavah nizozemskih raziskovalcev avantgarde, ki so govorili še z dr. Krečičem, bi bili baje izvirni primeri za raziskavo evropske avantgarde.

Drug primer je sodelovanje s Černigojem, to je konstruktivizem. V tem konstruktivizmu sem videl svoje nagnjenje h konstruktiranju, konstrukciji, zato boste tam srečali oblike kolesa, eno in drugo. In boste tudi videli prvič vabilo za vstop v znamenito slikarsko Černigojevo šolo. Videli boste tudi povabilo, naj se tudi jaz udeležim poučevanja v tej šoli, ki pa ga žal nisem mogel sprejeti zaradi različnih okoliščin, ki so me čez nekaj mesecev spravili v emigracijo v Ljubljani.

V prihodnjih številkah

Intervju Sodobnosti, Jože Horvat: Matej Bor

Iz lirike mladih

Silvija Borovnik, Esej

Mate Dolenc, Proza

Drago Druškovič, Proza

Lidija Gačnik, Pesmi

Jože Hradil, Proza

Marko Kerševan, Esej

Janko Kos, Razprava

Niko Košir, Proza

Lojze Kovačič, Proza

Janez Menart, Victor Hugo: Pesmi

Brane Mozetič, Pesmi

Kristijan Muck, Pesmi

Tone Peršak, Esej

Cveto Preželj, Proza

Tone Partljič, Drama

Marjan Rožanc, Proza

Janez Strehovec, Esej

Vladislav Stres, Pesmi

Rudi Šeligo, Proza

Milan Vincetič, Pesmi

Cvetko Zagorski, Proza

Jaša Zlobec, Esej

Pojasnilo in popravek

V prejšnji (3) številki je pomotoma izpadel podatek, da je znanstveni simpozij Slovenska zgodovinska avantgarda 1910–1930 (prispevke s tega srečanja smo objavili v prejšnjih treh številkah) sofinancirala Raziskovalna skupnost Slovenije.

Org. simpozija

... Kljub neznatnosti bralske publike moram vendarle v zvezi z natisom mojega članka »Berg in Apollonio med Alpami in Jadranom« (Sod. 2/85) narediti majhno izjemo, to pa predvsem zaradi vzorne lektorske natančnosti, ki se je med drugim potrudila tudi postaviti naglasno znamenje na »od antíke« (v mojem rkp. »od antike«). Tako moram pripomniti, da gre pri ruski besedi »iskúsyvat« za »razjedati, razgristi«, ne pa »razjedati, zagristi« kot stoji v reviji; v zadnji vrstici na strani 239 pa je v skladu z mojim rokopisom treba brati »slovanškega« (in ne slovenskega«), v zadnjem stavku zadevnega članka pa »slovenška varianta . . . slovanske rasne identitete«. Prosim za objavo pričujoče opombe v Sodobnosti.

Ivo Antič